

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No5(4)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 322 sahifa,
18-may, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woogyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

O'quvchi yoshlarni muhandislik kasblariga yo'naltirishda xorij tajribasi.....	10
Maxamov X. T., Omondavlatova Sofiya Baxtiyor qizi	
2-sinf darslarida "4K" ko'nikmalarini shakllantirish: XXI asr savodxonligi poydevori	14
Jo'rayeva Nargiza O'ktamovna	
Ommaviy axborot vositalarining inson ruhiy salomatligiga ta'siri: empirik tadqiqot natijalari.....	18
Abdinazarova Bibixonim Rashid qizi	
Talabalar uchun amaliy ko'nikmalarni shakllantirishda texnik loyihalarning o'rni	23
Axmadaliyev Mansurbek Erkaboy o'g'li, Rejabov Jaloliddin Sadiq o'g'li	
Masalalarni modellashtirish metodi yordamida yechish yo'llari	28
B. B. Qarshiyev, Bekmuradov Bobur Toyloq o'g'li	
Maktabgacha ta'lim tashkilotida elektron o'quv materiallaridan foydalanishning afzalliklari.....	34
Tog'aymurodova Marjona Yusuf qizi	
Raqamli ta'lim muhitida dizaynerlik faoliyatlarini rivojlantirishning zamonaviy metodlari.....	39
Satvoldiyeva Malaxatxon A'zamjanovna	
Metall va metallmas buyumlarga ishlov berish texnologiyasi fanidan amaliy dars mashg'ulotlarini raqamli texnologiyalar asosida o'qitish metodikasi	47
A. Safarov	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlashni shakllantirish mezonlari.....	57
Xolmatov Doston Dilshod o'g'li	
7–8-sinf biologiya darslarida kompetensiyaviy yondashuvni takomillashtirish metodikasi	60
Xolmurodova Sarvinoz	
Zamonaviy adabiyotda lider ayol portreti va shaxsiy rivojlanish falsafasi.....	64
G'afforova Dildora Ergashevna	
Boshlang'ich sinf o'qish darslarida matn ustida ishlash metodikasini takomillashtirishning pedagogik asoslari.....	69
Yusupova Umida Zayniddin qizi	
Umumta'lim maktabida xalq hunarmandchiligi va badiiy loyihalashda kreativ yondashish texnologiyalarining mazmun-mohiyati.....	74
Shomirzayev Maxmatmurod Xuramovich, G'aniyeva Dilfuza A'lam qizi	
Oila muhitining raqamli tadbirkorlik motivatsiyasiga ta'siri: psixologik tahlil	78
Tursunov Lutfulla Sayfullayevich, Boyqobilova Sevinch Fazliddin qizi	
Maktab va muzeylar aloqadorligini ta'minlash asosida o'quvchilarni ma'naviy merosga hurmat ruhida tayyorlashning pedagogik texnologiyasi	81
Nizomxonova Nargizaposhsho Ekrixon qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida produktiv o'qish malakasini shakllantirish.....	86
Xurramova Sojida Abdunazar qizi	
Oliy ta'lim tizimida liderlik kompetensiyalarini takomillashtirishning kompleks yondashuvlari.....	91
Risvayeva Charos Zaydilla qizi	
Sport sohasining ommaviyligi va inklyuzivligi	94
Z. N. Urunova, M. Jaborova	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida psixologik muhitni swot-tahlil qilish va korreksiyalash	97
Sattorova Shirinoy San'atovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kognitiv kompetentligini rivojlantirishda integrativ yondashuv ..	100
Buvrayev Akram Rustam o'g'li	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy nutqiga qo'yiladigan talablar	104
Xolmuminova Dilfuza Xolmamatovna	
O'qituvchining kasbiy faoliyatida ma'naviy-axloqiy fazilatlarining ahamiyati	107
Jumanazarova Dilnoza Umurzaqovna	

Hadislar yordamida boshlang'ich sinf o'quvchilarida ma'naviy-axloqiy sifatlarni shakllantirish	111
<i>Akaboyeva Malika Raxmatovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini mustaqil fikrlashga o'rgatish texnologiyasi	114
<i>Beshimova Muazzam Bahodirovna, To'lanboyeva Farangis Ibrohimjon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ona tili fanini o'qitishda kreativlik qobiliyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik shart-sharoitlari	117
<i>Xoliyeva Sevara Rustam qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirishda multimedia texnologiyalaridan foydalanish kompetensiyasini tarkib toptirish	122
<i>Narmatova Fotima Dilshod qizi</i>	
Organizing Physics Lessons in General Education Schools Based on Gamification Elements	127
<i>Y. A. Mamatokhunov, U. S. Ismoilov, M. A. Muxtorjonova</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda mantiqiy tafakkurni rivojlantirishda didaktik o'yinlarning samaradorligi....	129
<i>Meyliyeva Sevinch Bozor qizi</i>	
Anoreksiyasi va bulimiyaning psixologik determinantlari hamda klinik jihatlari	132
<i>Askarova Nargiza Abdivaliyevna, To'raqulova Sevinch Sattorjon qizi</i>	
Koxlear implantli bolalar fonematik eshituvini shakllantirish asosida tovush talaffuzini shakllantirish	136
<i>Bozorov Otabek Yo'lchi o'g'li, Yakubova Asalxon Ulug'bek qizi</i>	
Qisqa masofaga yuguruvchi yosh sportchilarning kuch va tezlik-kuch ko'rsatkichlarini rivojlantirishda yillik rejalashtirish samaradorligi	139
<i>Eshpulatov Jamshid Nuraliyevich</i>	
Разработка модуля автопрокторинга для платформ дистанционного обучения на основе компьютерного зрения и анализа активности пользователя	144
<i>Дустқобилов Акмал Бобомуродович</i>	
Определение нарушений академической честности на онлайн-экзаменах на основе компьютерного зрения: алгоритм и эффективность модуля kameraproctor	149
<i>Дустқобилов Акмал Бобомуродович, Маматов Исломбек Ильесович</i>	
Zamonaviy ta'limda sun'iy intellekt texnologiyalari: imkoniyatlar, muammolar va istiqbollar	154
<i>Delov To'liqin Erkinovich, Gulmirzayeva Zulayho Ko'klanboy qizi</i>	
Ijtimoiy tarmoqlarning talaba yoshlar psixologiyasiga ta'siri	160
<i>Saidakbarova Nigora Abduraxim qizi</i>	
Talabalarni ijtimoiy-pedagogik faoliyatga tayyorlashning besh blokli pedagogik modeli	165
<i>Amonov Mirjon Namozovich</i>	
O'smirlarning raqamli texnologiyalarga qaramligi va uning psixologik salomatlikdagi o'rni	170
<i>Nurmatov Nurhayot Nurziyot o'g'li, Normamatova Aziza Ibroxim qizi</i>	
Qizlarda erta nikohning psixologik omillari va sabablari	174
<i>Sodiqova Gulbarno Odiljon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'quv motivlarini shakllantirishning pedagogik imkoniyatlari	178
<i>Jumayeva Guzal Xayriddin qizi</i>	
Maktabgacha va kichik maktab yoshidagi bolalarda barmoqlar harakati mashqlari asosida kichik motorika va harakat koordinatsiyasini rivojlantirish	183
<i>Mirzakarimov Yuldashboy Abdinabiyevich</i>	
Globalashuv sharoitida yoshlar tashkilotlari orqali milliy o'zlikni anglashni shakllantirishning pedagogik strategiyalari	187
<i>Axralova Marg'uba Akmalxanovna</i>	
Tarbiya fani asosida o'quvchilarda huquqiy kompetentlikni rivojlantirish imkoniyatlari	191
<i>Jumanova Xafiza Xoliqulovna</i>	
Zamonaviy ilmiy-texnika taraqqiyoti sharoitida texnologik ta'lim mazmunini STEM yondashuvi asosida integratsiyalash va talabalarning texnik fikrlash kompetensiyasini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	196
<i>Imanov Baxtiyor Berdiyevich, Qulmamatova Xurshida Abduxamidovna, Barataliyeva Nasiba Maxmadaminovna</i>	
Ijodiy kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltirilgan o'quv jarayonining mazmuniy ta'minoti	202
<i>Kubayeva Mavluda Baxtiyor qizi</i>	

The Influence of a Competency-Based Approach on Educational Quality in Physics Instruction	205
<i>A. Xakimov, Yorqinjon Abduraimjanovich Mamatokhunov, M. A. Ne'matova</i>	
Umumta'lim maktablarida o'quvchilarning ekologik savodxonligini shakllantirishning amaliy holati	208
<i>Majitov Turg'unali Anvar o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim tarbiyalanuvchilariga ingliz tilini o'rgatishning pedagogik va psixologiyistik xususiyatlari.....	214
<i>Ismoilova Muattar Ilyosovna</i>	
Sharq mutafakkirlarining yoshlarni mehnat va kasb-hunarga o'rgatish bo'yicha qarashlari.....	219
<i>Alqarov Qodir Xoimatovich, Irmatov Pirmuhammad Normat o'g'li</i>	
Metallar mavzusini interfaol metodlar asosida o'qitish orqali o'quvchilar kreativligini oshirish	222
<i>Murodova Sayyora Qanoatovna</i>	
Moliyaviy terminlarni tarjima qilishning metodologik muammolari.....	226
<i>Norboeva Dilafuz Djumaqulovna, Suvonov Ozodbek Jamshid o'g'li</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida yakuniy nazorat jarayonlarini sun'iy intellekt texnologiyalari asosida tashkil etishning afzalliklari	230
<i>Abdunabiyeva Kamola Mansurovna</i>	
Pedagogik ta'limda AI-tutor texnologiyalaridan foydalanish: o'zaro ta'sir mexanizmi va samaradorlik tahlili	236
<i>Abdunabiyeva Maftunaxon Solijon qizi</i>	
Talabalarda prokrastinatsiyani kamaytirishning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	240
<i>Kozimov Sayfullah Maxammadjon o'g'li</i>	
Kompetensiyaviy yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv-bilish faoliyatini rivojlantirish.....	245
<i>Raximov Zokir Toshmirovich</i>	
Yosh voleybolchilarning umumiy va maxsus jismoniy tayyorgarliklarini oshirishning pedagogik asoslari	249
<i>Temirov Shoirbek Raimjonovich</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida boshqaruv jarayonlari mexanizmlarini takomillashtirish.....	253
<i>Kimsanova Rahnamo Solijonovna</i>	
Milliy kurash vositasida yoshlarning irodaviy sifatlarini rivojlantirish.....	257
<i>Muratov Muzaffar Shermamatovich</i>	
Xavotirlanish muammosining psixologik-pedagogik adabiyotlarda o'rganilganligi va o'smirlilik davrining psixologik xususiyatlari	261
<i>Mutalibjonov Nurillo Iroiljon o'g'li</i>	
Bo'lajak pedagoglarda kreativ tafakkurni rivojlantirishning innovatsion va refleksiv asoslari	264
<i>Oblayeva Lobar Erdonovna</i>	
STEM Education Technology: Physics Teaching Methodology and Future Innovations	268
<i>Yorqinjon Abduraimjanovich Mamatokhunov, Odinakhon Sotvoldiyeva Abdumannob qizi</i>	
Mustaqil ta'limni tashkil etishning nazariy asoslari	272
<i>Qurbonova Buzaynab Nurmuxammadiyevna</i>	
Maktabgacha tarbiya yoshda bolalar kognitiv sohasining tadqiq qilinishi.....	276
<i>Raxmonova Shaxrizoda Laziz qizi</i>	
Modernization of Physics Teaching Methodology Based on Stream Integration in Vocational Schools.....	279
<i>S. Z. Zaynobiddinov, Yorqinjon Abduraimjanovich Mamatokhunov, Z. M. Orifjonova</i>	
Cultural Competence as a Core Component of Foreign Language Teaching: Theoretical Foundations and Pedagogical Integration	282
<i>Shahlo Obidova</i>	
Pedagogika oliy ta'lim muassasalarida talabalarning akmeologik madaniyatini rivojlantirishda ART-pedagogik texnologiyalardan foydalanish.....	286
<i>Shodmonova Shoirsa Saidovna, Sharifova Dildora Shavkiddin qizi</i>	
Talabalarning to'garak mashg'ulotlari orqali ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish yo'llari	290
<i>Turakulova Feruza Mamadoli qizi</i>	

Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ona tili fanini o'qitishda kreativlik qobiliyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik shart-sharoitlari	294
<i>Xoliyeva Sevara Rustam qizi</i>	
Texnologiya darslarida raqamli texnologiyalar vositasida o'quvchilarning tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi.....	298
<i>Xudoyberdiyeva Nilufar Raximqulovna</i>	
Umumta'lim maktablari musiqa darslarida media-kontentlardan foydalanib o'quvchilarda estetik didni shakllantirish.....	302
<i>Xudoyqulov Asilbek Aziz o'g'li</i>	
Педагогические стратегии профилактики раннего профессионального выгорания у студентов-медиков (в условиях высокой информационной нагрузки)	305
<i>Асророва Мафтунабегим Махаммадризо кизи</i>	
Формирование самоотношения у подростков, переживших насилие	308
<i>Кушакова Наргиза Исламбаевна, Азаркова Миланика Дмитриевна</i>	
Изучение развития эпистемических знаний у учащихся 5-го класса в педагогико-психологической литературе.....	311
<i>Нехочина Лола Шахобиддиновна</i>	
Когнитивные уровни читательской деятельности в заданиях PIRLS: типология, процессы понимания и система оценивания.....	314
<i>Нуруллаева Шахло Уктамовна, Александра Валерьевна Шаркова</i>	

2-SINF DARSLARIDA “4K” KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH: XXI ASR SAVODXONLIGI POYDEVORI

Jo'rayeva Nargiza O'ktamovna

Buxoro davlat pedagogika instituti

Boshlang'ich ta'lim kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: 2-sinf ona tili darsliklarida “4K” ko'nikmalarining mavjud holati, ularni baholash hamda rivojlantirish masalalari tahlil qilingan. Xalqaro tajriba va milliy ta'lim tizimi integratsiyasi asosida o'quvchilarning o'qish kompetensiyasini rivojlantirish imkoniyatlari yoritilgan. Boshlang'ich ta'lim sharoitiga mos ravishda “4K” ko'nikmalarini shakllantirishga qaratilgan innovatsion model taklif etilgan. Tadqiqot natijalari kritik fikrlash, kreativlik, kommunikativlik va kollaboratsiya ko'nikmalarini rivojlantirish o'quvchilarning funksional savodxonligini oshirishda muhim omil ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: “4K” modeli, kritik fikrlash, kreativlik, kommunikativlik, kollaboratsiya, boshlang'ich ta'lim, ona tili darslari, kompetensiyaviy yondashuv, 2-sinf darsligi.

Abstract: The current state, assessment, and development of “4C” skills in 2nd-grade mother tongue textbooks are analyzed. The possibilities of improving students' reading competence through the integration of international experience and the national education system are highlighted. An innovative model aimed at developing “4C” skills appropriate for primary education is proposed. The findings demonstrate that the development of critical thinking, creativity, communication, and collaboration skills plays an important role in enhancing students' functional literacy.

Key words: 4C model, critical thinking, creativity, communication, collaboration, primary education, mother tongue lessons, competency-based approach, 2nd-grade textbook.

Аннотация: Проанализированы вопросы оценки, современного состояния и развития навыков “4К” в учебниках родного языка для 2-го класса. Освещены возможности повышения читательской компетентности учащихся на основе интеграции международного опыта и национальной системы образования. Предложена инновационная модель, направленная на формирование навыков “4К”, адаптированная к условиям начального образования. Результаты исследования показывают, что развитие критического мышления, креативности, коммуникативности и коллаборации является важным фактором повышения функциональной грамотности учащихся.

Ключевые слова: модель “4К”, критическое мышление, креативность, коммуникативность, коллаборация, начальное образование, уроки родного языка, компетентностный подход, учебник для 2-го класса.

KIRISH

4K ko'nikmalari haqida umumiy tushuncha

“4K” modeli zamonaviy ta'limning eng muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, u o'quvchilarda XXI-asr uchun zarur bo'lgan asosiy ko'nikmalarni shakllantirishga xizmat qiladi. Ushbu model quyidagi tarkibiy qismlardan iborat:

1. Kritik fikrlash (Critical Thinking);
2. Kreativlik (Creativity);
3. Kommunikativlik (Communication);
4. Kollaboratsiya (Collaboration).

Mazkur ko'nikmalar o'quvchini oddiy bilim oluvchidan faol fikrlovchi, izlanuvchan va o'z fikrini erkin ifoda eta oladigan shaxsga aylantiradi. Ayniqsa, boshlang'ich ta'limda bu ko'nikmalarni shakllantirish keyingi bosqichdagi ta'lim muvaffaqiyatining poydevori hisoblanadi. Ona tili darslari esa “4K” modelini amalga oshirish uchun eng qulay fanlardan biridir. Chunki til – fikr ifodalash, muloqot qilish, mushohada yuritish va ijod qilish vositasidir. Har bir matn ustida ishlash, suhbat tashkil qilish, hikoya tuzish yoki grammatik topshiriq bajarish jarayonida o'quvchilarda ushbu ko'nikmalar tabiiy ravishda rivojlanadi.

Boshlang'ich sinf ona tili darslarida kritik fikrlashning o'rnini

Kritik fikrlash o'quvchining ma'lumotni shunchaki qabul qilishi emas, balki uni tahlil qilishi, solishtirishi, xulosa chiqarishi va mustaqil baholashiga xizmat qiladi. Boshlang'ich sinfda bu ko'nikma oddiy savol-javoblardan boshlab shakllanadi. Ona tili darslarida matn bilan ishlash jarayoni kritik fikrlashni rivojlantirishning eng samarali vositalaridan biri hisoblanadi. Masalan, o'quvchilardan matn qahramonining xatti-harakatiga baho berish, voqealar sababini aniqlash yoki matndan yashirin g'oyani topish talab etilganda ular fikrlashga majbur bo'ladi. Bu esa bolalarda kuzatuvchanlik va mantiqiy tafakkurni rivojlantiradi.

Kreativlik ko'nikmasining shakllanishida ona tili darslarining ahamiyati

Kreativlik – bu yangicha fikrlash, noodatiy yondashuv topish va ijodiy tasavvur qila olish qobiliyatidir. Boshlang'ich yoshdagi bolalarda tasavvur kuchli bo'lgani sababli aynan shu davr kreativlikni rivojlantirish uchun eng qulay bosqich hisoblanadi. Ona tili darslarida ertak tuzish, hikoyani davom ettirish, rasmlar asosida matn yaratish, she'r yoki maqollar bilan ishlash kabi faoliyatlar o'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantiradi.

Kommunikativlik ko'nikmasining rivojlanishida ona tili fanining roli

Kommunikativlik – bu o'z fikrini ravon va aniq ifoda etish, boshqalarni tinglash hamda samarali muloqot qila olish qobiliyatidir. Ona tili darslari bevosita nutq faoliyatiga asoslanganligi sababli ushbu ko'nikmani rivojlantirishda muhim o'rin tutadi. Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun og'zaki va yozma nutqni rivojlantirish asosiy vazifalardan biri hisoblanadi.

Kollaboratsiya ko'nikmasining shakllanishida ona tili darslarining imkoniyatlari

Kollaboratsiya – bu jamoada ishlash, hamkorlik qilish va umumiy maqsad sari birgalikda harakat qilish qobiliyatidir. Zamonaviy jamiyatda insonning yolg'iz emas, jamoa bilan ishlay olishi katta ahamiyat kasb etadi. Boshlang'ich sinf ona tili darslarida guruhli ishlash metodlari orqali kollaboratsiya ko'nikmasi rivojlantiriladi. Masalan, matn ustida guruh bilan ishlash, rollarga bo'lib o'qish, birgalikda hikoya tuzish yoki lug'at bilan ishlash jarayonida o'quvchilar o'zaro hamkorlik qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

XXI-asr ta'limida "4K" ko'nikmalarini shakllantirish xalqaro ta'lim siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etiladi. OECD tashkiloti tomonidan ishlab chiqilgan "The Future of Education and Skills–2030" konsepsiyasida kritik fikrlash, kreativlik, kommunikativlik va kollaboratsiya ko'nikmalari zamonaviy o'quvchining asosiy kompetensiyalari sifatida belgilangan ^[1].

PIRLS xalqaro tadqiqotlari natijalarida esa boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligini rivojlantirishda muloqotga asoslangan interaktiv metodlarning samaradorligi alohida ta'kidlangan ^[2].

Ushbu tadqiqotlar boshlang'ich ta'lim jarayonida "4K" ko'nikmalarini shakllantirish o'quvchilarning funksional savodxonligini oshirishga xizmat qilishini ko'rsatadi.

O'qish savodxonligi va kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantirish masalalari bo'yicha Snow C.E. akademik til va matn bilan ishlashning o'quvchilarning tafakkurini rivojlantirishdagi ahamiyatini asoslab bergan ^[3].

Grabe W. esa o'qish jarayonida tahliliy fikrlash, matnni interpretatsiya qilish va mustaqil xulosa chiqarish ko'nikmalari bosqichma-bosqich shakllanishini qayd etadi ^[4].

Olimlarning fikricha, ona tili darslarida matn bilan ishlash, savol-javob va ijodiy topshiriqlardan foydalanish o'quvchilarda kritik fikrlash hamda kommunikativlik ko'nikmalarini rivojlantirishning samarali vositasi hisoblanadi.

Mahalliy tadqiqotlarda ham boshlang'ich ta'limda innovatsion yondashuvlar asosida o'qish savodxonligini rivojlantirish muhim pedagogik omil sifatida baholanadi.

Karimova M. o'quvchilarning o'qish savodxonligini rivojlantirishda innovatsion metodlardan foydalanish ularning mustaqil fikrlashi va ijodiy yondashuvini kuchaytirishini ta'kidlaydi ^[5].

Jeyms K. tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda esa raqamli muhitda multimodal savodxonlikni rivojlantirish o'quvchilarning kreativ fikrlashi va axborot bilan ishlash kompetensiyalarini shakllantirishga xizmat qilishi asoslab berilgan ^[6]. Bu esa boshlang'ich sinf ona tili darslarida "4K" ko'nikmalarini shakllantirish zamonaviy ta'limning muhim pedagogik talabi ekanligini ko'rsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Xalqaro o'qish savodxonligini o'rganish tadqiqoti o'quvchilarning o'qish ko'nikmalarini baholash va rivojlantirishning samarali metodologiyalarini ishlab chiqishga qaratilgan. Tadqiqotda PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) va PISA (Programme for International Student Assessment) kabi xalqaro testlar

asosida o'quvchilarning o'qish savodxonligi o'lchanadi. Bu testlar orqali o'quvchilarning matnni tushunish, tahlil qilish va undan ma'lumot olish ko'nikmalari aniqlanadi.

Tadqiqotda kvantitativ va kvalitatif usullar birgalikda qo'llaniladi. Kvantitativ usulda o'quvchilarning o'qish savodxonligini o'lchash uchun testlar, anketalar va statistik tahlil ishlatiladi. Ushbu usul orqali o'quvchilarning o'qish ko'nikmalariga oid aniq va raqamli ma'lumotlar yig'iladi.

Kvalitatif usulda esa o'quvchilarning o'qishga bo'lgan qiziqishi, o'qish jarayonidagi qiyinchiliklari va muvaffaqiyatlari tahlil qilinadi. Bunda intervyu va guruh muhokamalari o'tkaziladi. O'quvchilarning o'qish faoliyatini kuzatish orqali ularning o'qish jarayonidagi psixologik va ijtimoiy omillarini o'rganish mumkin.

TAHLIL VA NATIJALAR

Xalqaro o'qish savodxonligini o'rganish tadqiqoti davomida olingan ma'lumotlar va natijalar asosida o'quvchilarning o'qish ko'nikmalarini rivojlantirishning samarali usullari hamda metodologiyalari aniqlandi. Tadqiqotda PIRLS va PISA testlaridan foydalanilib, o'quvchilarning matnni tushunish, tahlil qilish va undan ma'lumot olish ko'nikmalari o'lchandi. Natijalarga ko'ra, yuqori darajadagi o'qish savodxonligi, asosan, o'qish va tahlil qilish ko'nikmalarini yaxshilashga yo'naltirilgan samarali metodikalar hamda o'qish muhitining mavjudligi bilan ta'minlandi. Ba'zi mamlakatlarda o'quvchilarning o'qishdagi muvaffaqiyati yuqori bo'lsa, ayrim hududlarda esa o'qish savodxonligi past darajada qolgan.

O'quvchilarning o'qish jarayonidagi qiyinchiliklari intervyu va guruh muhokamalari orqali o'rganildi. O'quvchilarning eng ko'p duch keladigan muammolari orasida matnni to'liq tushunmaslik, nutqni ifodalashdagi qiyinchiliklar va o'qish motivatsiyasining pastligi ko'rsatildi. Shuningdek, o'quvchilarning o'qish ko'nikmalarini rivojlantirishda ota-onalar hamda o'qituvchilarning faolligi yetishmasligi ham ta'kidlandi.

Tadqiqotda o'qish savodxonligini rivojlantirishda qo'llaniladigan metodologiyalar tahlil qilindi. Olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, interaktiv va ijodiy metodlar samarali bo'lib, o'quvchilarning o'qish qobiliyatlarini rivojlantirishda ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Matn bilan ishlashning ijodiy yondashuvlari va o'quvchilarning o'z fikrlarini erkin ifodalashiga imkon beruvchi metodikalar eng samarali deb topildi.

Quyida 2023-yilda "Novda" nashriyoti tomonidan nashr etilgan boshlang'ich sinf 2-sinf ona tili darsligida "4K" ko'nikmalarining mashqlarda qay darajada aks etganligi ko'rib chiqiladi:

2-mashq. Rasmlarga qarang. Ular asosida bir nechta gap tuzing.

1-rasm: Kreativlik, kommunikativlik

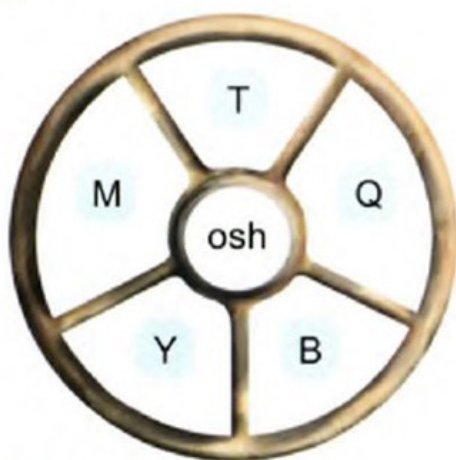
4-mashq. Tovushlarni harflar bilan ifodalashga harakat qiling.

2-rasm: Kreativlik, kollobaratsiya

8-mashq. Tovushlar charxpalagini aylantirib, bitta tovush bilan farqlanayotgan so'zlarni yozing.

o sh
 ... o sh
 ... o sh
 ... o sh
 ... o sh
 ... o sh

3-rasm: Kreativlik, muloqot

XULOSA VA TAKLIFLAR

Boshlang'ich sinf ona tili darslarida "4K" modelidan foydalanish zamonaviy ta'limning muhim talablaridan biri hisoblanadi. Ushbu model orqali o'quvchilarda nafaqat tilga oid bilim va ko'nikmalar, balki mustaqil fikrlash, ijodkorlik, muloqot qilish va jamoada ishlash kabi hayotiy kompetensiyalar ham shakllanadi.

Ona tili darslari "4K" ko'nikmalarini rivojlantirish uchun juda keng imkoniyatlarga ega. Matn ustida ishlash, ijodiy topshiriqlar, guruhli faoliyatlar va suhbat metodlari orqali o'quvchilarning intellektual hamda ijtimoiy rivojlanishi ta'minlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Mullis I. V. S., Martin M. O., Foy P., Drucker K. T. PIRLS–2016 International Results in Reading. TIMSS & PIRLS International Study Center, Boston College, 2017.
2. OECD. The Future of Education and Skills–2030: Conceptual Framework. OECD Publishing, 2018.
3. Karimova M. O'quvchilarning o'qish savodxonligini rivojlantirishda innovatsion yondashuvlar // Ta'lim va Inson. – 2019. – 23(3). – B. 56–61.
4. Snow C. E. Academic Language and the Challenge of Reading for Learning About Science // Science. – 2010. – 328(5977). – P. 450–452.
5. Grabe W. Reading in a Second Language: Moving from Theory to Practice. – Cambridge: Cambridge University Press, 2009.
6. Jeyms K. Reading and Writing in the Digital Age: A Multimodal Approach to Literacy. – Routledge, 2010.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(4)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.